

УДК 159.922.76:[159.98:331.54]

Луцик Галина

здобувач ступеня PhD

кафедри вікової та педагогічної психології

Рівненського державного гуманітарного університету

<https://orcid.org/0000-0003-3905-2038>DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi23.402

ОСОБИСТІСНІ ДИСПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ ЗІ СХИЛЬНИМИ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКАМИ

Анотація. У статті аналізуються особистісні диспозиції майбутніх психологів у контексті підготовки до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками. На основі аналізу теоретичних джерел встановлено, що особистісні якості майбутніх фахівців значною мірою впливають на сформованість готовності працювати за обраним фахом, визначають успішність професійної діяльності.

Факторизація особистісних характеристик досліджуваних дозволила отримати факторну модель особистісних диспозицій майбутніх фахівців-психологів. Визначено комплекс інтегральних диспозицій (факторів) майбутніх психологів, до якого входять «особистісний самоконтроль», «особистісна відкритість», «особистісне самоприйняття», «особистісна незалежність».

Встановлено, що в якості прогностичних особистісних детермінант сформованості «креативно-практичного» компонента готовності майбутніх фахівців-психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками було верифіковано диспозиції «особистісної відкритості» та «особистісного самоприйняття», «когнітивного» компонента – диспозиції «особистісного самоконтролю» та «особистісної незалежності», «ціннісно-мотиваційного» компонента – диспозицію «особистісної відкритості», «регулятивного» компонента – диспозицію «особистісного самоконтролю».

Доведено, що готовність майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками є системним особистісним утворенням, яке формується під час навчання у закладі вищої освіти, представлене належним рівнем розвитку їх розумової, емоційно-вольової, ціннісно-мотиваційної та операційної особистісних сфер, кожен структурний компонент якої визначається специфічною системою прогностичних особистісних детермінант.

Ключові слова: особистісні диспозиції, професійна підготовка, майбутні психологи, підлітки, девіантна поведінка.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві зростає запит на кваліфіковану психологічну допомогу. Змістом звернень є стрес, міжособистісні конфлікти, проблеми поведінки молоді, пов'язані з кризовими умовами життя. Психолог працює з людськими переживаннями, кризами чи травмами, що вимагає від нього не лише теоретичних знань і практичних вмінь, але й високого рівня емоційної стабільності, емпатії, рефлексивності та саморегуляції. Зазначені якості формують певний стиль поведінки, мислення, емоційного реагування у ситуаціях професійного характеру. Зважаючи на те, що проблема девіантної поведінки підлітків зростає у сучасному суспільстві, для роботи з молоддю потрібен особливий підхід, тому майбутні фахівці-психологи під час професійної підготовки в закладах освіти мають сформулювати готовність до роботи у вказаному напрямку.

Професійне становлення майбутніх психологів реалізовується в напрямку його особистісного розвитку та професійної самореалізації. Важливими детермінантами цього

Випуск 23, 2024. Збірник наукових праць РДГУ

процесу є особистісні диспозиції майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема професійного становлення майбутніх психологів знайшла відображення у працях Василенко (2023), Войцях (2017), Горенко (2022), Кетлер-Митницька (2020), Ковалькової (2016), Панка (2013), Синишиної (2019), Сірко (2017), Сердюк (2018), Чаплака (2009) та ін.

Важливим аспектом досліджень є особистісний розвиток майбутніх фахівців-психологів (Омельченко, 2020), професійне самовдосконалення (Затворнюк, 2016), розвиток рефлексивності (Маскалева, 2019; Іващенко, 2020), саморегуляції (Гринців, 2016), емоційного інтелекту (Амплеєва, 2013), професійної самоідентичності (Ямчук, 2017) тощо.

Наявні дослідження переконують у важливості особистісних якостей особистості у професійному становленні та професійній ідентичності майбутніх психологів. Вважаємо, що динамічним механізмом готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців є особистісні диспозиції, стійкі психологічні утворення, що визначають здатність діяти певним чином у різних ситуаціях.

Грунтовним дослідженням особистісних диспозицій є роботи Коста & МакКрей (1992), які виділяють п'ять базових диспозицій особистості: нейротизм, екстраверсія, відкритість досвіду, доброзичливість, сумлінність. Павленко (2020) переконує, що особистісні диспозиції є ресурсом особистості, визначають її успішність та ступінь задоволеності життям.

Зважаючи на важливість окресленої проблематики поза увагою дослідників залишається питання вивчення особистісних детермінант професійного становлення майбутніх психологів. Зазначене зумовлює необхідність вивчення особистісних диспозицій як детермінант готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками.

Мета статті полягає у визначенні особистісних детермінант формування готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна психологія розглядає особистість як активного суб'єкта, який здатний управляти своїм життям та діяльністю. Для ефективного професійного становлення особистості необхідно мати набір якостей, які визначають її успішність у професійному плані.

Професійна діяльність психологів пов'язана із здатністю управляти своєю поведінкою та емоціями, налагоджувати контакт із клієнтами. Тому, на думку Гринців (2016) однією з ключових якостей майбутніх фахівців є особистісна саморегуляція, яка розглядається авторкою як «самодетермінація дій суб'єкта, спрямованих на мобілізацію та інтеграцію особистісних ресурсів з метою оптимізації ставлень, що забезпечують його самоактуалізацію» (с. 189). У доповнення Іващенко (2020) вважає, що одним з найважливіших механізмів саморозвитку майбутніх психологів є професійна рефлексія, яка забезпечує осмислення себе з позиції фахівця. Завдяки професійній рефлексії відбувається самовизначення майбутніх фахівців, посилюється мотивація до життєвих цілей (Сорокіна, Шевцова, 2019). Рефлексивний аналіз та об'єктивна оцінка забезпечують розвиток критичного мислення майбутніх психологів, яке сприяє формуванню особистості, ефективному вирішенню проблем, підвищує самодисципліну, самоконтроль (Paul&Elder, 2020).

У практичній діяльності психологам важливо вміти встановлювати контакт, володіти комунікативною компетентністю, яка забезпечує ефективну взаємодію та адекватне взаєморозуміння в процесі спілкування (Шевченко. Фалько, 2020), конструктивне спілкування психолога з клієнтом (Варлакова, 2011). Крім того, важливо розуміти та правильно інтерпретувати емоції клієнтів, тобто володіти розвиненим емоційним інтелектом, який на думку Амплеєвої (2013), сприяє «емпатичному інтуїтивному осягненню переживань клієнта і його проблем». Аналізуючи емоції клієнтів, психологи розпізнають думки та почуття інших людей, реагують на них відповідними емоціями (Baron-Cohen, 2015),

Випуск 23, 2024. Збірник наукових праць РДГУ

розвиваючи, таким чином, емпатичні здібності. У доповнення варто зауважити, що важливо не лише реагувати на емоції клієнтів, а й розвивати здібність до регуляції власних емоцій, вміти стабілізувати свій емоційний стан, що є показником емоційної стійкості майбутніх психологів. Особливої актуальності набуває розвиток у майбутніх психологів стресостійкості, яка, на думку Камінської (2021), допомагає не лише долати життєві труднощі, але й сприяє саморегуляції, керуванню власними психічними станами. Таким чином, зроблені узагальнення доводять, що якість формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності залежить від розвитку у майбутніх фахівців професійно важливих якостей та властивостей.

З метою обґрунтування моделі інтегральних особистісних диспозицій майбутніх фахівців-психологів, які, імовірно, детермінують сформованість готовності до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками, нами було проведено емпіричне дослідження. У дослідженні взяли участь здобувачі спеціальності 053 Психологія Рівненського державного гуманітарного університету. Емпіричним базисом для узагальнення особистісних диспозицій майбутніх психологів стала сукупність психологічних показників, виміряних за допомогою методик «Багатовимірний питальник самоставлення» С. Пантелеєва, «Багатофакторний особистісний питальник» Р. Кеттелла і «Фрайбургський багатофакторний особистісний питальник».

Факторизацію інтегральних особистісних рис, особистісних компонентів самоставлення, особистісних станів та властивостей, діагностованих у досліджуваних, було проведено методом головних компонент (Principal Components) з її наступним варімакс-обертанням (Varimax normalized). Використання зазначених методів статистичної обробки даних дозволило отримати модель особистісних диспозицій майбутніх психологів, які, на нашу думку, є детермінантами їх готовності до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками (див. табл. 1).

Таблиця 1

Факторна модель інтегральних особистісних диспозицій майбутніх психологів

Психологічні показники	Фактори			
	1	2	3	4
високий самоконтроль – низький самоконтроль	0,905			
емоційна лабільність	-0,858			
самокерівництво	0,802			
емоційна стійкість – емоційна нестійкість	0,724			
внутрішня конфліктність	-0,636			
невротичність	-0,549			
екстраверсія – інтроверсія		0,883		
відкритість		0,814		
товариськість – замкнутість		0,725		
підозріливість – довірливість		-0,648		
напруженість – розслабленість		-0,550		

самоприйняття			0,847	
експресивність – стриманість			0,776	
самоприхильність			0,681	
самоцінність			0,545	
нонконформізм – конформізм				0,784
дзеркальне Я				0,622
сміливість – боязкість				0,548

На основі узагальнення особистісних психологічних показників майбутніх психологів було визначено структурну модель, до якої увійшли чотири незалежні фактори.

Інформативність першого фактору складає – 16,6% дисперсії ознак. Перший фактор характеризується додатнім полюсом трьох та від'ємним полюсом трьох психологічних показників. Основними показниками першого фактору моделі інтегральних особистісних диспозицій майбутніх психологів визначено високий рівень *самоконтролю* (здатність контролювати власну поведінку та емоції), *самокерівництва* (здатність брати відповідальність за життєві здобутки загалом і професійні досягнення зокрема), *емоційної стійкості* (здатність до вираження емоцій, емоційного контролю, стабільності настрою). До показників першого фактору відносимо низький рівень *емоційної лабільності*, *внутрішньої конфліктності* та *невротичності*, які з урахуванням від'ємного знака забезпечують емоційну стійкість, позитивне ставлення до себе, відображають об'єктивність в оцінці себе та інших. Змістовно показники першого фактору забезпечують контроль власних емоцій та поведінки, подій та обставин життя, тому він був окреслений як диспозиція «*особистісного самоконтролю*» майбутніх фахівців-психологів.

Психологічну основу другого фактору складає здатність досягати поставлених цілей, швидкість адаптації та вміння встановлювати контакти. Другий фактор пояснює 14,0% дисперсії ознак, визначається додатнім полюсом трьох та від'ємним полюсом двох психологічних показників. Психологічними показниками другого фактора є високий рівень *екстраверсії* (здатність до особистісної активності, невимушеність спілкування, контактність та комунікабельність), *відкритості* (здатність до самокритичності, вміння визначати власні недоліки та помилки), *товариськості* (здатність до співпраці, активності у налагодженні контактів), а також низький рівень *підозрілості* (здатність довіряти іншим, легкість у взаємодії з іншими), *напруженості* (здатність до емоційної врівноваженості). Змістовно показники другого фактору відображають особистісну спрямованість майбутніх психологів на відкрите, щире та невимушене спілкування з іншими, на прояв товариськості, розслабленості і довірливості у взаємодії зі світом. Другий фактор був окреслений нами як диспозиція «*особистісної відкритості*» майбутніх фахівців-психологів.

Третій фактор (13,8% дисперсії ознак) відображає комплекс індивідуальних якостей майбутніх психологів, які виражають почуття симпатії до себе, прийняття себе, самоприхильності. Фактор виражається додатнім полюсом чотирьох психологічних показників, серед яких: *самоприйняття* (емоційне та суб'єктивне прийняття себе, позитивне ставлення до себе), *стриманість* (відкритість у спілкуванні, активність), *самоприхильність* (інтерес до себе), *самоцінність* (емоційна оцінка себе, свого «Я», підвищений інтерес до свого внутрішнього світу). Психологічні показники, які складають основу третього фактору відображають особистісну спрямованість майбутніх психологів на безумовну внутрішню згоду із самим собою, на емоційне і безумовне прийняття себе такими, якими вони є насправді, тому інтерпретуємо його як диспозицію «*особистісного самоприйняття*»

майбутніх фахівців-психологів.

Четвертий фактор (12,4% дисперсії ознак) визначається здатністю відстоювати та зберігати свою індивідуальність, представлений додатнім полюсом трьох психологічних показників. Структурно четвертий фактор представлений високим рівнем *нонконформізму* (персональна ініціативність, відповідальність, незалежність, прагнення все робити самостійно), *дзеркального Я* (здатність викликати в інших пошану, схвалення та розуміння), *сміливості* (здатність вільно встановлювати контакти, не відчувати труднощів у спілкуванні). Змістовно показники четвертого фактору відображають особистісну настанову майбутніх психологів на вираження прагнення до прояву впевненості у собі, відкритості та незалежності. Тому фактор був інтерпретований як диспозиція *«особистісної незалежності»* майбутніх фахівців-психологів.

Як було окреслено нами в попередніх дослідженнях (Луцик, 2018), готовність майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками є особистісне утворення, що структурно складається з креативно-практичного, когнітивного, мотиваційно-ціннісного та регулятивного компонентів та забезпечує здатність ефективно працювати за фахом. Зазначене зумовило необхідність визначення причинно-наслідкових зв'язків між характеристиками особистісної структури майбутніх психологів та структурними компонентами їх готовності до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками. В якості незалежних змінних даного дослідження визначено інтегральні особистісні диспозиції майбутніх психологів, а в якості його залежних змінних – структурні компоненти їх готовності до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками.

Регресійний аналіз дозволив нам зробити узагальнення щодо прогностичних особистісних детермінант готовності майбутніх фахівців-психологів до роботи зі схильними до проявів девіантної поведінки підлітками у відношенні кожного структурного компоненту готовності.

За результатами дослідження, *«креативно-практичний»* компонент готовності визначається комплексом особистісних якостей, зокрема особистісною активністю, прагненням до діяльності, зокрема професійної, до довірливої і відвертої взаємодії з оточуючими при високому рівні самокритичності, вираженою готовністю до співпраці з іншими, життєрадісними та оптимістичними життєвими настановами. Тому в якості прогностичних особистісних детермінант було верифіковано диспозиції *«особистісної відкритості»* (0,489; $p \leq 0,001$) та *«особистісного самоприйняття»* (0,463; $p \leq 0,001$). В якості прогностичних особистісних детермінант сформованості *«когнітивного»* компонента готовності майбутніх фахівців-психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками було визначено диспозиції *«особистісного самоконтролю»* (0,976; $p \leq 0,001$) та *«особистісної незалежності»* (0,964; $p \leq 0,001$). З огляду на зазначене, *«когнітивний»* компонента готовності визначається здатністю проявляти організованість, вмінням добре контролювати свої емоції й поведінку, високим рівнем суб'єктивного контролю над імпульсивними потягами та емоціями, вираженою особистісною ініціативністю, відповідальністю, незалежністю, прагненням все робити самостійно, вмінням вільно і легко встановлювати контакти, не відчувати труднощів у спілкуванні.

Зважаючи на те, що *«ціннісно-мотиваційний»* компонент готовності майбутніх фахівців-психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками визначається здатністю приймати рішення, розподіляти обов'язки та керувати процесами, вираженою схильністю до підтримки позитивних форм взаємодії, вираженою готовністю до співпраці з іншими, в якості прогностичної особистісної детермінанти виділено диспозицією – *«особистісної відкритості»* (0,754; $p \leq 0,001$).

За результатами проведеного дослідження було встановлено, що сформованість *«регулятивного»* компонента готовності майбутніх фахівців-психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками визначається здатністю проявляти організованість, вмінням добре контролювати свої емоції й поведінку, оптимістичним сприйняттям реальності, високим рівнем суб'єктивного контролю над імпульсивними

потягами та емоціями, здатністю завжди знаходити вихід зі складних життєвих ситуацій та обставин. Таким чином, прогностичними особистісними детермінантами сформованості компонента визначено диспозицію «*особистісного самоконтролю*» (0,632; $p \leq 0,001$).

Зазначене уможливило висновок, що в основі розвитку сформованості «*креативно-практичного*» компонента готовності майбутніх фахівців-психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками лежать диспозиції «*особистісної відкритості*» та «*особистісного самоприйняття*», «*когнітивного*» компонента – диспозиції «*особистісного самоконтролю*» та «*особистісної незалежності*», «*ціннісно-мотиваційного*» компонента – диспозиція «*особистісної відкритості*», «*регулятивного*» компонента – диспозиція «*особистісного самоконтролю*».

Висновки і перспективи подальших розвідок. За результатами емпіричного дослідження особистісних детермінант формування готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками виявлено ряд важливих закономірностей. Емпірично підтверджено детермінуючий вплив особистісних диспозицій майбутніх фахівців-психологів на формування готовності до роботи з підлітками девіантної поведінки. Окреслені особистісні диспозиції позитивно впливають на сформованість компонентів готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками-девіантами, тому визначатимуть високий рівень такої готовності. Проведене дослідження значно поглибило розуміння сутності готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками, яке розуміється нами як сформоване під час навчання особистісне утворення, представлене належним рівнем розвитку когнітивної, операційної, ціннісно-мотиваційної та емоційно-вольової сфери, кожен компонент якої визначається специфічною системою прогностичних особистісних детермінант.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні емпіричної типології майбутніх психологів залежно від рівня сформованості структурних компонентів їх готовності до роботи зі схильними до проявів девіантної поведінки підлітками.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Амплеєва, О. М. (2013). *Емоційний інтелект в структурі професійної діяльності психолога*. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Одеса.
- Варлакова, Є. О. (2011). *Формування готовності майбутніх практичних психологів до розв'язання міжособистісних конфліктів*. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ.
- Гринців, М. В. (2016). *Особливості саморегуляції майбутніх психологів як чинник їхнього професійного становлення*. (Дис. канд. псих. наук). Київ.
- Іващенко, А. І. (2020). *Професійна рефлексія як механізм саморозвитку майбутніх психологів*. (Дис. канд. псих. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.
- Камінська, О. (2021). Психологічні особливості стресостійкості майбутніх психологів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*, 13 (58), 26-34.
- Луцик, Г. О. (2018). Структура готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 14, 30-36.
- Павленко, Г. В. (2020). *Особистісні диспозиції як ресурс психологічного благополуччя в умовах невизначеності*. (Дис. д-ра філософії (PhD)). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків.
- Шевцова, О. М., & Сорокіна, О. А. (2019). Рефлексія у структурі професійного самовизначення майбутніх психологів. *Теорія і практика сучасної психології*, 1, 118-122.

- Шевченко, С. В., & Фалько, Н. М. (2020). Розвиток комунікативної компетентності майбутніх психологів. *Габітус, 2 (18), 143-148*.
- Baron-Cohen, S. (2015). *Teoria zła. O empatii i genezie okrucieństwa*. Warszawa: Smak Słowa.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Fife – Factor Inventory (NEO-FFI)*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Paul, R., & Elder, L. (2020). *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools*. London: Rowman & Littlefield.

REFERENCES

- Amplieieva, O. M. (2013). *Emotsiyni intelekt v strukturі profesiinoy diialnosti psykholoha [Emotional intelligence in the structure of professional psychologist's activity]*. (Avtoref. dys. kand. psykhol. nauk). Pivdenoukrayins'kyy natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni K. D. Ushynskoho, Odesa. [in Ukrainian].
- Varlakova, Ye. O. (2011). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh praktychnykh psykholohiv do rozv'iazannia mizhosobystisnykh konfliktiv [Formation of future practical psychologists to resolve interpersonal conflicts]*. (Avtoref. dys. kand. psykhol. nauk). Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuks NAPN Ukrainy, Kyiv. [in Ukrainian].
- Hryntsiv, M. V. (2016). *Osoblyvosti samorehuliatcii maibutnikh psykholohiv yak chynnyk yikhnoho profesiinoho stanovlennia [Peculiarities of self-regulation future psychologists as a factor of their professional formation]*. (Dys. kand. psykhol. nauk). Kyiv. [in Ukrainian].
- Ivashchenko, A. I. (2020). *Profesiina refleksiiia yak mekhanizm samorozvytku maibutnikh psykholohiv [Professional reflection as future psychologists' selfdevelopment mechanism]*. (Dys. kand. psykhol. nauk). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv. [in Ukrainian].
- Kaminska, O. (2021). *Psykholohichni osoblyvosti stresostiikosti maibutnikh psykholohiv [Psychological features of stress resistance among future psychologists]*. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 12 : Psykholohichni nauky*, 13 (58), 26-34. [in Ukrainian].
- Lutsyk, H. O. (2018). *Struktura hotovnosti maibutnikh psykholohiv do roboty z pidlitkami, skhyl'nymy do deviantnoi povedinky [The structure of future psychologists' readiness to work with adolescents susceptible to deviant behavior]*. *Profesiina osvita: problemy i perspektyvy*, 14, 30-36. [in Ukrainian].
- Pavlenko, H. V. (2020). *Osobystisni dyspozytsii yak resurs psykholohichnoho blahopoluchchia v umovakh nevyznachenosti [Personal dispositions as a resource of psychological wellbeing in the conditions of uncertainty]*. (Dys. d-ra filosofii (PhD)). Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina, Kharkiv. [in Ukrainian].
- Shevtsova, O. M., & Sorokina, O. A. (2019). *Refleksiiia u strukturі profesiinoho samovyznachennia maibutnikh psykholohiv [Reflection as a component of professional self-determination of future psychologists]*. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*, 1, 118-122. [in Ukrainian].
- Shevchenko, S. V., & Falko, N. M. (2020). *Rozvytok komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh psykholohiv [Development of communicative competence of future psychologists]*. *Habitus*, 2 (18), 143-148. [in Ukrainian].
- Baron-Cohen, S. (2015). *Teoria zła. O empatii i genezie okrucieństwa*. Warszawa: Smak Słowa. [in Polish].
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Fife – Factor Inventory (NEO-FFI)*. Odessa: Psychological Assessment Resources. [in English].
- Paul, R., & Elder, L. (2020). *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools*. London: Rowman & Littlefield. [in English].

PERSONAL DISPOSITIONS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS AS DETERMINANTS OF READINESS TO WORK WITH ADOLESCENTS PRONE TO DEVIANT BEHAVIOUR**Halyna Lutsyk**

Postgraduate Student at the Department
of Age and Pedagogical Psychology
Rivne State University of the Humanities
<https://orcid.org/0000-0003-3905-2038>

DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi23.402

Abstract. *The article analyses the personal dispositions of future psychologists in the context of preparation for work with adolescents prone to deviant behaviour. Based on the analysis of theoretical sources, it is established that the personal qualities of future specialists significantly affect the formation of readiness to work in the chosen speciality and determine the success of professional activity.*

Factorization of personal characteristics of the research participants made it possible to obtain a factor model of personal dispositions of future psychologists. The complex of integral dispositions (factors) of future psychologists, which includes “personal self-control”, “personal openness”, “personal self-acceptance”, “personal independence”, has been determined.

We believe that the structural model of future psychologists' readiness to work with adolescents prone to deviant behaviour is determined by a set of integral structural components (factors) – “creative and practical”, “cognitive”, “value and motivational”, and “regulatory”.

It was found that the dispositions of “personal openness” and “personal self-acceptance” were verified as predictive personal determinants of the formation of the “creative and practical” component of future psychologists' readiness to work with adolescents prone to deviant behaviour, the “cognitive” component – the dispositions of “personal self-control” and “personal independence”, the “value and motivational” component – the disposition of “personal openness”, the “regulatory” component – the disposition of “personal self-control”.

It has been proved that future psychologists' readiness to work with adolescents prone to deviant behaviour is a systemic personal education that is formed during studies in a higher education institution, represented by an appropriate level of development of their mental, emotional and volitional, value and motivational, and operational personal spheres, each structural component of which is determined by a specific system of prognostic personal determinants.

Key words: *personal dispositions, professional training, future psychologists, adolescents, deviant behaviour.*

Стаття надійшла до редакції 21.11.2024 р

З М І С Т

Березюк Тетяна Психологічні механізми мотивації персоналу організації в умовах кризи	5
Бриль Марина, Назаревич Вікторія Саморегуляція кольором у ситуації стресу: мистецька практика для викладача сфери мистецтва	13
Вернік Олексій, Царук Інна, Швалб Юрій Комп'ютерна адаптація техніки Ф. Хоппе у дослідженні рівня прагнень особистості.....	26
Главінська Еліна Типи батьківського ставлення до дітей та проблема адаптивних сімейних стосунків.....	39
Гордійчук Катерина Проблема девіантної поведінки підлітків у діяльності шкільного психолога	47
Карпенко Зіновія Нейрокогнітивні чинники терапії поезією воєнного часу.....	55
Карповець Максим, Скляр Оксана Ефективність перформативних та ігрових методик у психотерапії тривожності студентської молоді.....	62
Клочек Лілія, Щирук Ірина Психологічна допомога військовослужбовцям із посттравматичним стресовим розладом	71
Коваль Вадим Особливості психологічного супроводу у дитячому спорті	79
Корчакова Наталія, Зіборов Людмила, Безлюдна Валентина Стан емоційної напруги у сім'ях мобілізованих комбатантів.....	86
Луцик Галина Особистісні диспозиції майбутніх психологів як детермінанти готовності до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками.....	97
Мадяр Юрій, Стасюк Василь Шляхи підвищення ефективності оцінювання морально-психологічного стану військовослужбовців Збройних Сил України.....	105
Макаренко Наталя Особливості функціонування когнітивної сфери у процесі дистанційного навчання	113
Немировська Тетяна, Карповець Максим Вплив арт-терапії на психоемоційний стан дружин військовослужбовців	121
Немеш Олена Психологічне здоров'я особистості під час війни.....	131
Павелків Роман, Панащук Ігор Формування відповідальності як ключової професійної якості сучасного педагога.....	139
Павелків Віталій Психологічний вплив волонтерської діяльності на особистісний розвиток молоді	148

Пінська Олена, Калашнікова Ганна Комуникативна компетентність особистості: дефінітивне поле проблеми у психологічному дискурсі.....	157
Солоненко Олена, Розмирська Юлія Концептуалізація поняття «тривалий травматичний стрес»: від переживання постійного насильства до тривалої травми війни.....	167
Хаустова Тетяна, Павлюченко Марина, Ставицька Олена Психологічні особливості життестійкості внутрішньо переміщених осіб	177
Широких Анастасія, Пантелеймонова Наталія Психологічна підтримка військовослужбовців з посттравматичним стресовим розладом.....	187